

Impact of Corruption Perceptions Index on Tourism Demand: An Application of Panel Data Quantile Regression

Reza Shakeri Bostanabad*, Zahra Jalili**, Mohsen Salehi Komroudi***

Original Article	Receive Date: 2024 May 24	Accept Date: 2024 Jun 14	Page: 103-125
------------------	---------------------------	--------------------------	---------------

Abstract

The tourism industry, due to its economic, social and political effects, has been raised as one of the most important tools for comprehensive development in countries. The society's awareness that tourism provides a very suitable and considerable source of foreign currency income for the economy of a country has caused tourism to find a very broad concept in different economic, social and cultural dimensions and to be considered as an industry. Persuading and encouraging tourists to choose different countries requires the provision of preconditions, which will make it impossible to benefit from the income if they are not paid attention to. One of the most important preconditions is to reduce tourists' exposure to corruption. Based on this, it is necessary to understand the impact of corruption on tourism in order to develop policy measures that can promote the growth of the tourism industry. Therefore, the purpose of this article is to provide a new explanation for the empirical results regarding the relationship between corruption and tourism in developing countries. Developed and developed and heterogeneous effects are important factors on tourism demand using quantile panel method. For this purpose, the data of 66 countries were used in the form of two groups of developing and developed countries in the period of 1995-2022. The results of the study indicate that the variable of perception of corruption in developing countries has no significant effect on tourism demand, but this variable in developed countries is one of the important variables affecting tourist attraction. Also, the variable of logarithm of GDP per capita, population and exchange rate were among the other variables affecting tourism demand in both groups of countries. In developing countries, in addition to the aforementioned variables, the degree of commercial openness is another variable that has an effect on attracting tourists in these countries, and in developed countries, the percentage of urban population is another variable that affects tourism demand.

Keywords: Corruption Perception Index, Tourism Industry, Panel Data, Quantile Regression

JEL Classification: D73, L83.

*PhD student in Agricultural Economics, University of Tehran, Karaj, Iran (Corresponding Author)

reza.shakeri@ut.ac.ir

** PhD of Economics, University of Tabriz, Tabriz, Iran

*** PhD in Agricultural Economics, University of Tabriz, Tabriz, Iran

تأثیر شاخص ادراک فساد بر تقاضای گردشگری:

کاربردی از رگرسیون پانل کوانتیل

رضا شاکری بستان آباد^{*}، زهرا جلیلی^{**}، محسن صالحی کمرودی^{***}

نوع مقاله: پژوهشی	تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۰۴	تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۵	شماره صفحه: ۱۲۵-۱۰۳
-------------------	--------------------------	-------------------------	---------------------

چکیده

صنعت گردشگری، با توجه به اثرات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آن، به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای توسعه همه‌جانبه در کشورها مطرح شده است. آگاهی جوامع از اینکه گردشگری منبع درآمد ارزی بسیار مناسب و فراوانی در اختیار اقتصاد یک کشور قرار می‌دهد، باعث شده است که گردشگری مفهومی بسیار گسترده در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پیدا کند و به عنوان یک صنعت تلقی شود. ترغیب و تشویق گردشگران به انتخاب کشورهای مختلف نیازمند تأمین پیش‌شرط‌هایی است که در صورت عدم توجه به آن‌ها بهره‌مندی از درآمدهای حاصله را ناممکن خواهد کرد. یکی از مهم‌ترین این پیش‌شرط‌ها، کاهش مواجهه گردشگران با فساد است. بر این اساس، درک میزان تأثیرگذاری فساد بر گردشگری برای تدوین اقدامات سیاستی که می‌تواند رشد صنعت گردشگری را ارتقا بخشد، ضروری است. از این‌رو هدف این مقاله ارائه توضیحی جدید برای نتایج تجربی در خصوص رابطه فساد و گردشگری در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته و اثرات ناهمگن عواملی مهم بر تقاضای گردشگری با استفاده از روش پانل کوانتیل است. بدین منظور از داده‌های ۶۶ کشور، در قالب دو گروه کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته در بازه زمانی ۱۹۹۵-۲۰۲۲ استفاده شد. نتایج مطالعه حاکی از آن است که متغیر ادراک فساد در کشورهای در حال توسعه اثر معنی‌داری بر تقاضای گردشگری نداشته اما این متغیر در کشورهای توسعه یافته یکی از متغیرهای مهم اثرگذار بر جذب گردشگر است. همچنین متغیر لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، جمعیت و نرخ ارز از دیگر متغیرهای اثرگذار بر تقاضای گردشگری در هر دو گروه کشوری بودند. در کشورهای در حال توسعه علاوه بر متغیرهای مذکور درجه باز بودن تجاری به عنوان یکی دیگر از متغیرهایی بوده که بر جذب گردشگر در این کشورها اثر داشته و در کشورهای توسعه یافته نیز درصد جمعیت شهرنشین از دیگر متغیرهای مؤثر بر تقاضای گردشگری بوده است.

واژه‌های کلیدی: داده‌های تابلویی، رگرسیون کوانتیل، شاخص ادراک فساد، صنعت گردشگری

طبقه‌بندی JEL: D73، L83.

reza.shakeri@ut.ac.ir

^{*} دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

^{**} دکتری تخصصی علوم اقتصادی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

^{***} دکتری تخصصی اقتصاد کشاورزی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۱- مقدمه

صنعت گردشگری بزرگ‌ترین صنعت خدماتی جهان به لحاظ درآمدزایی است و رشد آن تغییرات اجتماعی و اقتصادی زیادی را به دنبال دارد. آگاهی جوامع از اینکه گردشگری منبع درآمد ارزی بسیار مناسب و فراوانی در اختیار اقتصاد یک کشور قرار می‌دهد، باعث شده است که گردشگری مفهومی بسیار گسترده در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پیدا کند و به عنوان یک صنعت تلقی شود. میزان سهم این صنعت در تولید ناخالص داخلی جهان بیشتر از بخش‌هایی همچون خودروسازی و کشاورزی است و همچنین مشارکت آن در اشتغال از خودروسازی نیز بیشتر است (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۱۷).

بر اساس آخرین آمار سازمان جهانی گردشگری سازمان ملل متحد، سهم بخش گردشگری از اقتصاد جهانی در سال ۲۰۱۹، ۱۰/۴ درصد تولید ناخالص داخلی جهان بوده است و تعداد مسافرت‌های توریستی بین‌المللی در سال ۲۰۱۹ به ۱۹۷۹ میلیون رسیدند که نسبت به سال ۲۰۱۸ به میزان ۲/۴۸ درصد افزایش یافته است همچنین تعداد توریست‌های بین‌المللی در سال ۲۰۱۹ به ۲۲۸۰ میلیون رسیده است که نسبت به سال ۲۰۱۸، ۱/۳۰ درصد افزایش داشته است. (بانک جهانی، ۲۰۱۹). از این رو بدون شک، صنعت گردشگری به یک بخش اقتصادی قوی و انعطاف‌پذیر تبدیل شده و یک عامل اساسی در بهبود اقتصادی با تولید میلیاردها دلار در صادرات و ایجاد میلیون‌ها شغل است (Lv & Xu, 2017).

از طریق گردشگری تقاضای کالاهای مختلف افزایش می‌یابد و فرهنگ‌های مختلف جهان در یک فرهنگ همگن می‌شوند. در واقع صنعت گردشگری با هر بخش از اقتصاد جهان پیوند دارد که بر تولید ناخالص داخلی کشور تأثیر می‌گذارد. از طریق صنعت گردشگری مشاغل زیادی ایجاد می‌شود که نقش بسزایی در کاهش فقر و بهبود اقتصادی و اجتماعی جهان ایفا می‌کند. گردشگری تجارت کشور را بهبود می‌بخشد و بخش صنعت جهان را از طریق ایجاد تقاضا نیز تقویت می‌کند (Khan et al, 2020). صنعت گردشگری نقش مثبتی به صورت مستقیم و غیرمستقیم در اقتصاد جوامع ایفا می‌کند. اثرات مستقیم صنعت گردشگری از مخارج اولیه گردشگران برای کالاهای و خدمات مصرفی ایجاد می‌شود. این بخش از اثرات، باعث ایجاد اشتغال مستقیم و کسب درآمدهای ارزی از طریق خرید و فروش کالاهای و خدمات به گردشگران می‌شود (Butcher et al, 2003). گردشگری به صورت غیرمستقیم نیز بر رشد تأثیر می‌گذارد، چراکه اثر پویایی را در کل اقتصاد به شکل اثرات سرریز و یا دیگر آثار خارجی نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، گردشگری می‌تواند به عنوان موتور محرک برای رشد اقتصادی عمل کند و رشد سایر فعالیت‌های اقتصادی را نیز که با آن صنعت مرتبط هستند و به آن، کالا یا خدمت ارائه می‌دهند و یا محصول آن را مصرف می‌کنند به همراه داشته باشد (Marin, 1992)؛ اما ترغیب و تشویق گردشگران به انتخاب کشورهای مختلف نیازمند تأمین پیش‌شرط‌هایی است که در صورت عدم توجه به آن‌ها بهره‌مندی از درآمدهای حاصله را ناممکن خواهد کرد. یکی از مهم‌ترین این پیش‌شرط‌ها، کاهش مواجهه گردشگران با فساد است. بطوریکه علی‌رغم سهم اقتصادی گردشگری در جهت رشد، این صنعت شدیداً به فساد بخش

دولتی آسیب‌پذیر است. تانگ^۱ (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که گردشگران بین‌المللی نگران قوانین و میزان فساد در کشورها هستند؛ بنابراین، سیاست‌گذاران باید بر روی راه‌های بهبود کیفیت نهادی و مقابله با فساد تمرکز کنند تا به‌طور قابل توجهی ورود گردشگران بین‌المللی را افزایش دهند. بر این اساس، درک میزان تأثیرگذاری فساد بر گردشگری برای تدوین اقدامات سیاستی که می‌تواند رشد صنعت گردشگری را ارتقا بخشد، ضروری است (Lv & Xu, 2017).

اگرچه شواهد قابل توجهی مبنی بر نقش فساد در تقاضای گردشگری وجود دارد اما مطالعات اولیه صورت گرفته در زمینه رابطه فساد و تقاضای گردشگری بر اساس تحلیل‌های بین‌کشوری بوده است. به عنوان مثال، کوثران و کوثران^۲ (۱۹۹۸)، دافی^۳ (۲۰۰۰) و هندرسون^۴ (۲۰۰۳) از تجزیه و تحلیل بین‌کشوری برای مطالعه رابطه بین فساد و تقاضای گردشگری استفاده کردند. این مطالعات غالباً ناهمگونی غیرقابل مشاهده کشورها را مورد توجه قرار نداده‌اند، درحالی‌که نتیجه‌گیری‌ها بر اساس تجزیه و تحلیل بین‌کشوری به کشورهای نمونه، روش‌های برآورد و فراوانی داده حساس هستند که این امر باعث افزایش تردید در مورد اعتبار و اطمینان به تجزیه و تحلیل بین‌کشوری می‌شود. برای کاهش کمبودهای تجزیه و تحلیل مقطعی، محققان استفاده از مدل داده‌های تابلویی برای بررسی رابطه بین فساد و تقاضای گردشگری را آغاز کردند (Poprawe, 2015; Saha & Yap, 2015)؛ اما این پژوهشگران برای برآورد میانگین‌ها و تأثیر متغیرهای توضیحی بر تقاضای گردشگری از رهیافت حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده کرده‌اند. مشکل استفاده از مدل‌های رگرسیون OLS برای تحلیل تقاضای گردشگری این است که این مدل فرض می‌کند که ضرایب رگرسیون در نمونه‌ها ثابت است و همچنین ناهمگونی تقاضای گردشگری را در بین کشورها در نظر نمی‌گیرد (Lv & Xu, 2017). از این رو در این مقاله تلاش شده است تا ارتباط بین فساد و گردشگری با استفاده از رگرسیون کوانتیل بررسی شود تا تخمین ارتباط بین فساد و گردشگری را در سطوح مختلف تقاضا ارائه کند. در این زمینه ناهمگونی غیرقابل مشاهده کشورها و ناهمگونی توزیع متغیرها در نظر گرفته خواهد شد. با استفاده از رگرسیون کوانتیل، می‌توان از شاخص‌های پراکندگی و مرکزی مختلف برای به دست آوردن یک تجزیه و تحلیل جامع‌تر از رابطه متغیرها استفاده کرد. همچنین این رگرسیون به عنوان ابزاری برای بررسی دقیق‌تر رابطه بین متغیرها در مواردی که رابطه‌ای ضعیف یا عدم رابطه بین متغیرها وجود دارد مطرح است و نسبت به برآوردهای OLS دارای نتایج کاراتر و قوی است.

در ادامه مقاله ابتدا مبانی نظری تأثیر فساد و سایر عوامل مؤثر بر تقاضای گردشگری ارائه می‌شود. سپس ادبیات تجربی و مطالعات صورت گرفته در زمینه تأثیر فساد بر گردشگری تشریح شده و بعداً آن رهیافت اقتصادسنجی مطالعه (رگرسیون کوانتیل) شرح داده می‌شود. در قسمت پایانی مقاله نیز، به نتایج و پیشنهادهای مطالعه پرداخته می‌شود.

-
1. Tang
 2. Cothran & Cothran
 3. Duffy
 4. Henderson

۲- ادبیات تحقیق

۲-۱- مبانی نظری تحقیق

گردشگری فعالیتی است که بین جوامع مختلف رایج بوده و شامل مسافرت و اقامت در یک مکان اقامتی است. گردشگران به سه نوع گردشگران داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی تقسیم می‌شوند. اهداف گردشگران بین‌المللی متفاوت هستند؛ به‌طور خلاصه این اهداف عبارتند از خوش‌گذرانی، تفریح و تعطیلات، دیدن اقوام و دوستان، معالجه، زیارت. مسافران سیاحتی، کسانی هستند که به دیگر مکان‌ها به قصد کشف و بررسی فرهنگ‌های مختلف سفر می‌کنند. امروزه به دلیل رشد حرکت سرمایه فیزیکی و انسانی در سطح بین‌المللی مسافرت به کشورهای دیگر به‌منظور کسب‌وکار و آموزش نیز افزایش یافته است. همکاری بین‌المللی ملت‌ها در زمینه مسافرت برای ورزش و نیز کنفرانس‌های کاری ازجمله موارد دیگری در زمینه حرکت سرمایه انسانی است (مروت و همکاران، ۱۳۹۷).

در سال‌های اخیر در اغلب مطالعات اقتصاد گردشگری، عوامل تعیین‌کننده تقاضای گردشگری توجه زیادی را از سوی محققان و سیاست‌گذاران به دلیل تأثیر فراگیر آن بر توسعه اقتصادی و اجتماعی به خود جلب کرده‌اند. به‌عنوان مثال رابطه درآمد (Cheng, 2012; Li et al, 2011)؛ آب‌وهوا (Moore, 2010)؛ حمل‌ونقل (Chen & Haynes, 2015)؛ و امنیت (Ghaderi et al, 2016) با تقاضا گردشگری موردبررسی قرارگرفته است. اخیراً یکی از زمینه‌های جالب تحقیقاتی که توجه زیادی را در ادبیات گردشگری به خود جلب کرده است، رابطه بین فساد و تقاضای گردشگری است (Balli et al, 2016; Das & Dirienzo, 2010; Poprawe, 2015; Tosun & Timothy, 2001). در مطالعات اقتصادی تعاریف متعددی از فساد ارائه شده است. به‌عنوان مثال: الف) پرداخت غیرمستقیم به یک نماینده دولتی برای به دست آوردن سود برای یک فرد یا شرکت (Rose-Ackerman, 1999)، ب) استفاده نامناسب از نقش‌ها و منابع عمومی برای کسب سود شخصی (Bicchieri & Duffy, 1997)، ج) عملی که در آن از قدرت دولتی برای کسب سود شخصی سوءاستفاده می‌شود (Aidt, 2003).

مطالعات نظری و تجربی درباره فساد اقتصادی به سال ۱۹۷۰ برمی‌گردد. از لحاظ تاریخی دو دیدگاه غالب در رابطه با فساد و رشد بخش‌های اقتصادی وجود دارد. دیدگاه اول که به نظریه مانع چرخ‌دنده‌های اقتصاد معروف است بیان می‌کند که فساد تأثیر منفی بر رشد دارد و نظریه دوم فساد را به‌عنوان روغنی برای چرخ‌دنده‌های اقتصاد در نظر گرفته و طرفداران این نظریه معتقدند که در کشورهای درحال توسعه به خاطر بوروکراسی‌های موجود در این کشورها و ناکارایی قوانین و نهادها فساد یک امر بدیهی و طبیعی بوده و فرصتی را برای سرمایه‌گذاری بیشتر از طریق رانت‌های اقتصادی به وجود می‌آورد. لذا نقش فساد در رشد اقتصادی کشورهای درحال توسعه را مثبت می‌بینند (Federica et al, 2015). تأثیر فساد در گردشگری نیز ممکن است دوگانه باشد. درحالی‌که به نظر می‌رسد فساد اغلب به‌عنوان مانع توسعه و رشد است (Méon & Sekkat, 2005). شواهدی مبنی بر تأثیر مثبت آن نیز وجود دارد. به‌طور مثال درهر و گاسنبر^۱ (۲۰۱۳)

1. Dreher & Gassebner

مشاهده کردند که فساد ورود شرکت‌ها به عرصه تولید و خدمات را تسهیل می‌کند؛ بنابراین، فساد می‌تواند حکمرانی بد را جبران کند. بر اساس نظر پاپراو^۱ (۲۰۱۵) در کشورهای فاسد، فساد ممکن است فعالیت کارآفرینی را تسهیل کند و سرعت پول و سرعت انجام تجارت را افزایش دهد. در این راستا، فساد ممکن است برای گردشگران تأثیر مثبتی به همراه داشته باشد. به عنوان مثال می‌توان به پرداخت رشوه برای راهنمایی که در بسیاری از کشورهای شرقی برای شناخت اهداف مشخص مانند اتاق‌های هتل مناسب‌تر انجام می‌شود، اشاره کرد. در این وضعیت با وجود اینکه فساد باعث افزایش هزینه‌ها می‌شود ولی مزایایی نیز به دنبال دارد؛ بنابراین می‌توان فرضیه روغن برای چرخ دهنده‌ها در مورد تأثیر فساد بر گردشگری را این گونه مطرح کرد که فساد ممکن است برای گردشگران سودمند باشد و کشورهایی با فساد بالا، گردشگران بیشتری را نسبت به کشورهای دارای فساد کمتر به خود جذب کنند. از سوی دیگر، فساد می‌تواند با افزایش ناامنی و در نتیجه افزایش ریسک، تقاضای گردشگری را کاهش دهد. برای مثال بالا بودن احتمال سرقت در کشورهای فاسد باعث افزایش هزینه‌های گردشگران می‌شود (Campos et al, 1999). در این مورد، فساد همانند یک مالیات عمل خواهد کرد و این بدان معنی است که گردشگران هزینه‌های بیشتری در سفر به کشورهای فاسد بدون مزایای اضافی صرف می‌کنند. به ویژه برای گردشگرانی که در فرهنگ آن‌ها رفتارهای فاسد غیرمعمول است، این امر می‌تواند منجر به عدم تمایل به رفتن به کشورهای فاسد شود. از این رو فرضیه دوم به این صورت خواهد بود که فساد ممکن است برای گردشگران مضر باشد و کشورهایی که فساد کمی دارند، گردشگران بیشتری را نسبت به کشورهای دارای فساد بالا، به خود جذب کنند. بر اساس ادبیات موجود در زمینه اقتصاد گردشگری، علاوه بر فساد عوامل دیگری نیز بر میزان تقاضا گردشگری هر کشور تأثیرگذار است. لذا لازم است برای جلوگیری از خطای تصریح الگو و نتایج دقیق‌تر این عوامل نیز در نظر گرفته شوند که در ادامه تشریح می‌شوند (کریم زاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ اربابیان و همکاران، ۱۳۹۲؛ Lv & Xu, 2017).

درآمد سرانه واقعی: بر اساس تئوری با افزایش درآمد سرانه واقعی، تقاضای گردشگری بین‌المللی در کشورها افزایش می‌یابد؛ بنابراین علامت مورد انتظار برای این متغیر مثبت است. **نرخ ارز:** با افزایش نرخ ارز، ارزش پول داخلی کشور کاهش می‌یابد. در نتیجه قیمت کالاها و خدمات گردشگری کشور میزبان برای مسافران خارجی ارزان‌تر می‌شود و موجب افزایش تعداد گردشگران می‌گردد؛ بنابراین علامت مورد انتظار برای نرخ ارز بازار مثبت در نظر گرفته می‌شود. **درجه باز بودن اقتصاد:** افزایش درجه باز بودن اقتصاد، نمایانگر افزایش مبادلات تجاری کشور با جهان است. با باز شدن هرچه بیشتر درهای اقتصاد و بهبود و گسترش روابط تجاری کشور با دیگر کشورها، روابط سیاسی و فرهنگی بین کشورها افزایش می‌یابد و می‌تواند به روند افزایش ورود گردشگر (با عنوان بازرگان) به کشور مقصد کمک کند؛ بنابراین انتظار می‌رود که علامت متغیر درجه باز بودن مثبت باشد. رشد اقتصادی: رشد اقتصادی با توسعه تسهیلات و زیربنای گردشگری از جمله توسعه حمل و نقل و راه‌ها، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، گسترش پول الکترونیک، توسعه اماکن اقامتی، رستوران‌ها و هتل‌ها، توسعه بهداشت عمومی و همچنین توسعه امکانات تفریحی و امور رفاهی سبب توسعه صنعت گردشگری می‌شود. همچنین تجارت می‌تواند باعث افزایش رقابت در بازارهای داخلی شود و در نتیجه، باعث افزایش

کیفیت و کارایی تولیدات گردد. همچنین، می‌تواند باعث افزایش سرمایه‌گذاری در کشور و در نتیجه، باعث ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی شود (فقه مجیدی، ۱۴۰۲). **خصوصیات جمعیت شناختی:** این متغیر نیز ممکن است تقاضای گردشگری را تحت تأثیر قرار دهند؛ بنابراین در این پژوهش درصد جمعیت شهری و میزان کل جمعیت هر کشور نیز در الگو لحاظ خواهد شد (کریم زاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ اربابیان و همکاران، ۱۳۹۲؛ Lv & Xu, 2017).

۲-۲- پیشینه تحقیق

۲-۲-۱- مطالعات خارجی

احمد^۱ و همکاران (۲۰۲۴) عوامل مؤثر بر گردشگری در اندونزی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که سامانه‌ها و تأسیسات پشتیبانی شامل مخابرات، منابع برق، حمل‌ونقل، مدیریت پسماند، مکان، منابع آب پاک، صنایع پشتیبان، فضایی، مهمان‌نوازی، امنیت و پویایی محیطی دولت می‌تواند موجب توسعه صنعت گردشگری در اندونزی شود.

خو^۲ و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای تأثیر فساد بر توریسم را در آفریقا را ارزیابی کردند. نتایج این مطالعه حاکی از آن بود که تأثیر فساد بر توسعه گردشگری برای گردشگران داخلی و خارجی منفی و از نظر آماری معنادار است. این نشان می‌دهد که با بدتر شدن فساد، سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با گردشگری و مقاصد گردشگری تحت تأثیر منفی قرار می‌گیرند. علاوه بر این، شاخص‌های کلان اقتصادی مانند رشد تولید ناخالص داخلی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و توسعه زیرساختی برای ارتقای بخش گردشگری ایده آل هستند.

دمیر و گوزگور^۳ (۲۰۱۷) به بررسی تأثیر فساد در تعداد گردشگران از ۷۰ کشور به ترکیه در دوره ۱۹۹۶-۱۹۹۴ پرداختند. برای این منظور از روش‌های برآوردی اثرات ثابت، گشتاورهای تعمیم‌یافته و هاسمن-تیلور استفاده شد که نتایج نشان داد میزان فساد نسبی به‌طور منفی بر تعداد گردشگران ورودی به ترکیه تأثیر گذاشته است.

سانتانا-گالگو^۴ و همکاران (۲۰۱۶) با استفاده از داده‌های تابلویی برای ۱۷۱ کشور در بازه زمانی ۲۰۱۳-۱۹۹۵، تأثیر تروریسم، جرم و فساد بر گردشگری را بررسی کرده و نشان دادند که فساد تأثیر معنی‌داری بر ورود گردشگران ندارد.

پاپراو^۵ (۲۰۱۵) نیز رابطه فساد و گردشگری را برای بیش از ۱۰۰ کشور در دوره زمانی ۲۰۱۵-۱۹۹۵ را با استفاده از تحلیل بین‌کشوری موردپژوهش قرارداد و نشان داد که افزایش یک واحدی شاخص ادراک فساد باعث افزایش تقاضاگردشگری به میزان ۲-۷ درصد می‌شود. توجیه وی در این باره این است که گردشگران مایل به پرداخت هزینه‌های اضافی در سفر نیستند، چه این هزینه‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم باشد. همچنین تولید ناخالص داخلی سرانه، درجه باز بودن و رشد اقتصادی تأثیر مثبتی بر جریان گردشگران دارد.

1. Achmad

2. Xu

3. Demir & Gozgor

4. Santana-Gallego

5. Poprawe

سها و یاپ^۱ (۲۰۱۵) در ادامه مطالعه قبلی خود، رابطه غیرخطی بین فساد و تقاضای گردشگری را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند که بین تقاضای گردشگری و فساد رابطه‌ی غیرخطی وجود دارد. بدین معنی که در سطح پایین فساد، فساد تقاضای گردشگری را افزایش می‌دهد، اما پس از یک سطح آستانه، این تأثیر معکوس می‌شود. به عبارت دیگر، فساد تنها در زمانی که فساد کم است، برای صنعت گردشگری سودمند است. این الگوی غیرخطی با استدلال‌های روغن چرخ دهنده و مانع چرخ دهنده‌ها سازگار است.

یاپ و سها^۲ (۲۰۱۳) با استفاده داده‌های تابلویی برای ۱۳۹ کشور در بازه زمانی ۲۰۰۹-۱۹۹۹، تأثیر بی‌ثباتی سیاسی، تروریسم و فساد را بر توسعه گردشگری بررسی کردند. نتایج آن‌ها حاکی از این بود که افزایش شاخص فساد تأثیر منفی بر تقاضای گردشگری نخواهد داشت و دلیل اصلی آن این است که بیشتر گردشگران در هنگام مسافرت به میراث تاریخی و طبیعی کشورها توجه می‌کنند.

لاو و هزاری^۳ (۲۰۱۱) در مطالعه خود با استفاده داده‌های تابلویی برای کشورهای مختلف نشان دادند که به ازای افزایش یک واحدی شاخص ادراک فساد (که به معنای کاهش سطح فساد است)، تقاضای گردشگری حدود ۸/۶ درصد افزایش خواهد یافت.

داس و دیرینزو^۴ (۲۰۱۰) تأثیر فساد بر گردشگری ۱۱۹ کشور را با تحلیل بین کشوری بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که کاهش سطح فساد باعث تأثیر مثبتی بر سطح رقابت گردشگری در کشورهای مختلف می‌شود.

۲-۲-۲- مطالعات داخلی

در مورد عوامل مؤثر بر گردشگری در داخل کشور مطالعاتی صورت گرفته که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود. یوسف زاده چوسری و راخداپور (۱۴۰۲) به شناسایی و استخراج مؤلفه‌ها و کارکردهای گردشگری آموزشی پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که مهم‌ترین مؤلفه‌های گردشگری آموزشی شامل: تسلط بر زبان به‌ویژه زبان انگلیسی، کیفیت آموزش، یادگیری، قرابت فرهنگی، میزان تحرک اجتماعی، تمایل و انگیزه شخصی، صرفه اقتصادی و سهولت دسترسی است و کارکردهای گردشگری آموزشی شامل: کارکرد آموزشی و یادگیری، کارکرد تجربه و تمرین، کارکردهای ارتباط و همکاری، کارکرد عاطفی، کارکرد اقتصادی، کارکرد اجتماعی و کارکرد دانش فرهنگی است.

زورکی و اولیایی نسب (۱۳۹۶) عوامل مؤثر بر رشد گردشگری با تأکید بر رقابت‌پذیری مقصد ۶۳ کشور منتخب را مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاکی از آن بود که در مجموع اثر رقابت‌پذیری مقصد بر رشد ارزش افزوده حقیقی بخش گردشگری، اثری مثبت است. البته نوع و اندازه آن در گروه‌های مختلف کشوری متفاوت است. همچنین اثرپذیری رشد بخش گردشگری از سهم گردشگری در تولید ناخالص داخلی، جمعیت و نرخ ارز حقیقی مثبت است.

1. Saha & Yap
2. Yap & Saha
3. Lau & Hazari
4. Das & Dirienzo

نظری و همکاران (۱۳۹۶) به ارزیابی عوامل مؤثر بر جذب گردشگران بین‌المللی با استفاده از مدل جاذبه پرداختند. نتایج آن‌ها حاکی از آن بود که تولید ناخالص داخلی سرانه، فاصله جغرافیایی، جمعیت و نرخ ارز دارای اثر معنادار بر تقاضای گردشگری می‌باشند.

راسخی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی عوامل مؤثر بر تراکم گردشگری در کشورهای در حال توسعه‌ی منتخب پرداختند و نتایج آن‌ها نشان داد که صرفه‌های ناشی از مقیاس (اندازه نسبی بازار) و سطح نسبی توسعه‌یافتگی دارای اثر مثبت بر تراکم گردشگر هستند. همچنین، هزینه گردشگری اثر منفی و معنادار بر تراکم گردشگر دارد. افزون بر این، انتظارات و عادات رفتاری گردشگران نیز موجب افزایش تراکم گردشگر می‌شود.

فلیجی و جعفرزاده (۱۳۹۰) نشان دادند که به ترتیب تقاضای توریسم دوره قبل، تولید ناخالص داخلی، شاخص هریتیج و درآمد سرانه بیشترین اثر را بر تقاضای توریسم جهان دارند. همچنین در مورد تابع تقاضای قاره آسیا و اقیانوسیه نیز به ترتیب تقاضای توریسم دوره قبل، تولید ناخالص داخلی سایر مناطق جهان، نسبت شاخص قیمت‌های مصرف‌کننده منطقه به شاخص جهانی و تولید ناخالص داخلی منطقه بیشترین اثر را بر تقاضای توریسم منطقه دارند.

مرور مطالعات داخلی نشان می‌دهد تاکنون به ندرت تأثیر فساد بر تقاضای گردشگری مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین با وجود ادبیات مربوط به تأثیر فساد در گردشگری، بحث‌های علمی در مورد اینکه آیا تأثیر آن مثبت یا منفی است، هنوز بحث‌انگیز باقی مانده است. همچنین در این مطالعات تا حدودی ناهمگونی توزیع کشورها را در نظر نگرفته‌اند. با توجه به اینکه عموماً متغیر گردشگری توزیع نرمال ندارد، اهمیت پارامتر ناهمگنی در رابطه تقاضای گردشگری و فساد، نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. از این رو در این پژوهش برای بررسی تأثیر فساد بر تقاضای گردشگری از روش رگرسیون پانل کوانتیل استفاده می‌شود که این رهیافت اجازه می‌دهد که پاسخ متفاوتی از تقاضای گردشگری به فساد را در نقاط مختلف توزیع تقاضای شرطی به دست آید.

۳- روش‌شناسی تحقیق

۳-۱- الگوی تجربی و متغیرهای مطالعه

در این پژوهش بر اساس مطالعه الوی و خو^۱ (۲۰۱۷) و پاپراوه^۲ (۲۰۱۵) یک فرم خطی از الگوی رگرسیون کوانتیل با اثرات ثابت به فرم زیر در نظر گرفته می‌شود:

$$Q_{y_{it}}(\tau | x_{it}, \alpha_i) = \beta_{1\tau} CPI_{it} + \beta_{2\tau} Lgdpc + \beta_{3\tau} Ltrade + \beta_{4\tau} Growth + \beta_{5\tau} Lpop + \beta_{6\tau} Urbanpercentage + \beta_{7\tau} Lexr + \alpha_i \quad (1)$$

در این رابطه y_{it} ، CPI ، $Lgdpc$ ، $Ltrade$ ، $Growth$ ، $Lpop$ ، $Urbanpercentage$ و $Lexr$ به ترتیب نشان‌دهنده تعداد گردشگران ورودی به هر کشور، شاخص ادراک فساد، لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، لگاریتم حجم تجارت، لگاریتم

1. Lv & Xu
2. Poprawe

جمعیت، درصد جمعیت شهرنشین و لگاریتم نرخ ارز است. متغیرها به جهت کاهش اثر داده‌های پرت و برقراری فروض کلاسیک و همچنین همسنگ شدن متغیرها با شاخص ادراک فساد، رشد اقتصادی و درصد شهرنشینی به صورت لگاریتم وارد الگو شده‌اند. متغیر شاخص ادراک فساد یکی از متغیرهای مورد استفاده در مطالعه‌های تجربی برای اندازه‌گیری فساد در کشورها است. مقدار عددی این شاخص بین صفر و ۱۰ قرار داشته و در صورتی که این شاخص به عدد ۱۰ میل نماید، بیانگر بهبود وضعیت کشورها در فساد اداری بوده و با میل نمودن آن به عدد صفر، وضعیت فساد اداری در کشورها بدتر می‌شود. دلیل استفاده از این شاخص آن است که این شاخص نسبت به شاخص‌های دیگر، اطلاعات جامعی در خصوص موارد مختلف فساد اداری ارائه می‌نماید. برای محاسبه این شاخص از بررسی‌ها و گزارش‌های سازمان‌های مختلف بین‌المللی نظیر بانک جهانی و سازمان شفافیت بین‌المللی استفاده می‌شود (متفکر آزاد و فشاری، ۱۳۹۲).

۳-۲- کشورهای مورد مطالعه

کشورهای مورد بررسی در این پژوهش، شامل دو گروه منتخب از کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته می‌باشند. بر اساس نظر بانک جهانی و در دسترس بودن آمار و اطلاعات مورد نیاز، گروه کشورهای در حال توسعه (۳۹ کشور) شامل بولیوی، بوتسوانا، برزیل، بوروندی، کامرون، شیلی، کلمبیا، کاستاریکا، جمهوری دومینیکن، اکوادور، مصر، السالوادور، گواتمالا، هندوراس، هند، اندونزی، ایران، جامائیکا، اردن، کنیا، مالاوی، مالزی، مکزیک، مراکش، نیجر، پاکستان، پاناما، پاراگوئه، پرو، فیلیپین، سنگال، آفریقای جنوبی، سریلانکا، سودان، سوریه، تایلند، توگو، ترکیه و اوگاندا و گروه کشورهای توسعه یافته (۲۷ کشور) شامل استرالیا، اتریش، بلژیک، کانادا، قبرس، دانمارک، فنلاند، فرانسه، آلمان، یونان، ایسلند، ایرلند، ایتالیا، ژاپن، کره جنوبی، کویت، لوکزامبورگ، مالت، هلند، نیوزلند، نروژ، پرتغال، سنگاپور، اسپانیا، سوئد، سوئیس و آمریکا است. داده‌های مورد نیاز برای این مطالعه از سایت بانک جهانی و سازمان شفافیت جهانی برای دوره ۲۰۲۲-۱۹۹۵ اخذ شده است.

۳-۳- روش پانل دیتا

به طور کلی مدل‌های داده‌های تابلویی خطی ساده را می‌توان با استفاده از سه روش متفاوت برآورد کرد که عبارتند از: الف) با جز ثابت مشترک، ب) اثرات ثابت و ج) اثرات تصادفی. در برآورد الگوهای پانل، بسته به ویژگی و ماهیت داده‌ها بایستی مناسب‌ترین مدل انتخاب گردد. در این زمینه آزمون‌هایی نظیر آزمون تلفیق پذیری و آزمون هاسمن باید برآورد شوند. به طور خلاصه اگر آماره آزمون تلفیق پذیری معنادار باشد، به کارگیری رگرسیون تلفیقی مناسب نخواهد بود (مهرگان و اشرف زاده، ۱۳۸۹) و اگر آماره هاسمن از مقدار بحرانی بزرگ‌تر باشد، رویکرد اثرات ثابت بهتر خواهد بود (Hsiao, 2003).

۳-۴- روش رگرسیون کوانتیل

اکثر مطالعات قبلی در زمینه بررسی اثر فساد بر تقاضا گردشگری، از رهیافت میانگین شرطی اثرات ثابت به فرم رابطه (۲) استفاده کرده‌اند.

$$E(y_{it} | x_{it}, \alpha_i) = x_{it}^T \beta + \alpha_i \quad (2)$$

که در آن y_{it} میزان تقاضای گردشگری هر کشور و $x_{it} = (x_{it,1}^T, \dots, x_{it,p}^T)^T$ بردار متغیرهای مستقل و α_i اثرات هر کشور است که ناهمگنی مشاهده نشده کشورها نظیر فرهنگ، تاریخ، ویژگی‌های جغرافیایی و نهادهای رسمی را نشان می‌دهند. دیدگاه سنتی از روش حداقل مربعات معمولی به منظور برآورد مدل رگرسیون خطی استفاده می‌کند، با این حال، این روش تنها برآورد متوسط تابع (کوانتیل ۵۰٪) را فراهم می‌کند. با استفاده از رگرسیون کوانتیل، می‌توان از شاخص‌های پراکندگی و مرکزی مختلف برای به دست آوردن یک تجزیه و تحلیل جامع‌تر از رابطه متغیرها استفاده کرد. هر رگرسیون کوانتیل یک نقطه خاص از توزیع شرطی را مشخص می‌کند. قرار دادن رگرسیون‌های کوانتیل متفاوت با یکدیگر، به‌ویژه هنگامی که توزیع شرطی ناهمگن است، مفیدتر خواهد بود. همچنین این رگرسیون به عنوان راهی برای کشف پیش‌بینی مفیدتر از رابطه بین متغیرها در مواردی که رابطه‌ای ضعیف یا عدم رابطه بین متغیرها وجود دارد، مفید خواهد بود (ترکی و همکاران، ۱۳۹۵). از این رو اگر متغیر مورد بررسی دارای توزیع نرمال نباشد، رگرسیون کوانتیل نسبت به برآوردهای OLS دارای نتایج کاراتر و قوی^۱ خواهد بود (Rejeb & Arfaoui, 2016). همچنین این رگرسیون نتایج منعطف‌تر و کامل‌تری در سطوح مختلف متغیر ارائه می‌دهد و نسبت به مشاهدات دورافتاده حساس نیست (Lv & Xu, 2017). در ادامه این رهیافت، الگوی تجربی و متغیرهای مطالعه تشریح می‌شوند. رگرسیون کوانتیل که در ابتدا توسط کونکر و باست^۲ (۱۹۷۸) معرفی شده است، توسعه یافته برآورد سنتی حداقل مربعات برای میانگین شرطی است که در آن الگو اولیه به چند الگوی در چندک‌های مختلف تبدیل می‌شود. ضریب برآوردی رگرسیون برای^۳ آمین کوانتیل در نتیجه حداقل سازی مسئله زیر به دست می‌آید.

$$\hat{\beta}(\tau) = \arg \min_{B \in R^k} \left[\sum_{i \in \{i: y_i \geq x_i \beta\}} \tau |y_i - x_i \beta| + \sum_{i \in \{i: y_i < x_i \beta\}} (1-\tau) |y_i - x_i \beta| \right] \quad (3)$$

در این رابطه^۴ پارامتری است که بین صفر و یک بوده و اندازه کوانتیل را مشخص می‌کنند. بائو^۳ و همکاران (۲۰۰۶) بیان می‌کنند که مزیت اصلی رگرسیون کوانتیل نسبت به رگرسیون سنتی OLS، توانایی آن در تجزیه و تحلیل کل توزیع متغیر است. در حالی که رگرسیون OLS صرفاً تخمینی از میانگین شرطی و میانه شرطی که در مرکز توزیع قرار دارد به دست می‌دهد که می‌تواند تقریبی نادرست از توزیع شرطی متغیر باشد. همچنین رگرسیون کوانتیل نسبت به OLS انعطاف پذیرتر است، زیرا حساسیت کمی به مشاهدات پرت و توزیع دم کلفت^۴ دارد. با توجه مزایای رگرسیون کوانتیل، در این پژوهش الگوی پانل در چارچوب رگرسیون کوانتیل برآورد می‌شود که تخمین زن است به فرم رابطه زیر است.

1. Efficient & Robust
2. Koenker & Bassett
3. Bao
4. Heavy tails

$$\left(\hat{\beta}(\tau_k, \lambda), \{\alpha_i(\lambda)\}_{i=1}^n\right) = \arg \min \sum_{k=1}^K \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^n \omega_k \rho_{\tau_k}(y_{it} - x_{it}^T \beta(\tau_k) - \alpha_i) + \lambda \sum_{i=1}^n |\alpha_i| \quad (4)$$

که در آن $\rho_{\tau_k}(u) = u(\tau_k - I(u \leq 0))$ تابع خسارت کوانتیل استاندارد (Koenker, 2004; 2005) و ω_k وزن نسبی داده شده به کوانتیل k ام است که سهم این کوانتیل را در تخمین الگوی پانل اثرات ثابت را نشان می دهد. لازم به ذکر است که بر اساس کونکر و هالوک^۱ (۲۰۰۱)، بخش بندی متغیر وابسته به زیرمجموعه های جداگانه و اعمال رگرسیون OLS در هرکدام از این زیرمجموعه، جایگزین مناسبی برای رگرسیون کوانتیل نیست. چون که در این حالت مشکلات انتخاب نمونه مطرح خواهد بود.

در این پژوهش مطابق نظر الکساندر^۲ و همکاران (۲۰۱۱) وزن یکسانی به هرکدام از کوانتیل ها اختصاص می یابد ($\omega_k = 1/K$). در رابطه (۸)، عبارت $\lambda \sum_{i=1}^n |\alpha_i|$ جز جریمه است که اثرات فردی را به سمت صفر کاهش می دهد. میزان این جریمه به λ بستگی دارد. اگر $\lambda = 0$ باشد، تخمین به صورت اثرات ثابت خواهد بود، اگر $\lambda > 0$ تخمین اثرات ثابت جریمه شده و اگر $\lambda \rightarrow \infty$ باشد، تخمین به صورت رگرسیون کوانتیل ادغام شده خواهد بود. در این پژوهش بر اساس نظر لامارچه^۳ (۲۰۱۰) مقدار بهینه λ با حداقل سازی واریانس و با استفاده از رابطه زیر به دست می آید:

$$\hat{\lambda}_{opt} = \arg \inf_{\lambda} \{tr \Sigma^*(\beta^*(\tau, \lambda), \alpha^*(\lambda))\} \quad (5)$$

که در این رابطه $tr \Sigma^*(.)$ ، اثر ماتریس کوواریانس به دست آمده از رهیافت بوت استرپ است.

۴- نتایج و تحلیل یافته های تحقیق

خلاصه ای از آمار توصیفی مربوط به متغیرهای ملحوظ در مطالعه، برای گروه کشورهای درحال توسعه و توسعه یافته در جدول ۱ ارائه شده است. نکته قابل توجه در اطلاعات جدول ۱، وضعیت چولگی و کشیدگی متغیرهای مطالعه است که نشان دهنده نرمال نبودن توزیع اکثر آنها است. این وضعیت ضرورت و اهمیت استفاده از رگرسیون کوانتیل به عنوان رهیافت اقتصادسنجی پژوهش را به خوبی نمایان می سازد.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرها

متغیرها	کشورهای توسعه یافته				
	میانگین	انحراف معیار	Max	Min	چولگی
لگاریتم تعداد گردشگران ورودی به هر کشور	۱۵/۵۷	۱/۵۱	۱۸/۲۵	۱۱/۱۸	-۰/۴۹
شاخص ادراک فساد	۴/۵۹	۱/۲۶	۸/۶۵	۲	۰/۰۶
لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه	۱۰/۵۶	۰/۴۵	۱۱/۶۲	۸/۸۳	-۰/۵۰
لگاریتم حجم تجارت	۴/۴۲	۰/۶۴	۶/۰۹	۲/۸۱	۲/۰۶
رشد اقتصادی	۲/۶۳	۳/۱۸	۲۵/۵۵	-۹/۱۳	۰/۶۸
لگاریتم جمعیت	۱۶/۰۰	۱/۷۱	۱۹/۵۹	۱۲/۴۹	-۰/۱۱
درصد جمعیت شهرنشین	۷۹/۵۶	۱۲/۱۱	۱۰۰	۵۱/۱۰۹	-۰/۳۳
لگاریتم نرخ ارز	۰/۷۶	۱/۸۱	۷/۲۴	-۱/۳۱	۲/۰۲
کشورهای در حال توسعه					
لگاریتم تعداد گردشگران ورودی به هر کشور	۱۴/۱۹	۱/۵۱	۱۷/۴۹	۹/۳۰	-۰/۲۴
شاخص ادراک فساد	۲/۳۹	۰/۸۳	۵	۰	۰/۵۵
لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه	۷/۸۲	۱/۰۲	۹/۶۱	۵/۳۸	-۰/۵۲
لگاریتم حجم تجارت	۴/۱۱	۰/۴۷	۵/۳۹	۲/۶۹	۱/۴۳
رشد اقتصادی	۴/۱۱	۳/۱۴	۱۶/۷۲	-۱۳/۱۲	-۰/۶۰
لگاریتم جمعیت	۱۶/۹۲	۱/۳۴	۲۱/۰۰	۱۴/۲۶	۰/۵۵
درصد جمعیت شهرنشین	۵۱/۱۵	۲۰/۶۴	۹۰/۵۰	۷/۲۱	-۰/۲۸
لگاریتم نرخ ارز	۳/۷۵	۲/۷۱	۱۰/۳۳	۳/۰۸	۰/۲۶

در ادامه جهت بررسی پایداری متغیرها و عدم وقوع رگرسیون کاذب، از آزمون ریشه واحد فیشر و ایم-پسرن-شین استفاده شده و نتایج آن در جدول ۲ آورده شده است. بر اساس این نتایج کلیه متغیرهای مورد استفاده در سطح پایا می باشند.

جدول ۲. آزمون ریشه واحد متغیرهای مطالعه

متغیرها	کشورهای توسعه یافته		کشورهای در حال توسعه	
	فیشر	IPS	فیشر	IPS
	I(0)	I(0)	I(0)	I(0)
لگاریتم تعداد گردشگران ورودی به هر کشور	-۱۱/۱۲**	-۱۲/۱۶**	-۱۳/۱۱**	-۸/۵۲**
شاخص ادراک فساد	-۱۶/۱۵**	-۱۱/۹۸**	-۹/۱۰**	-۷/۴۲**
لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه	-۱۵/۱۷**	-۹/۶۳**	-۱۰/۲۲**	-۱۲/۹۵**
لگاریتم حجم تجارت	-۱۱/۱۰**	-۷/۸۲**	-۸/۸۵**	-۹/۷۳**
رشد اقتصادی	-۱۸/۱۶***	-۱۴/۱۶**	-۷/۶۵**	-۶/۵۲**
لگاریتم جمعیت	-۹/۱۴**	-۱۱/۱۲**	-۱۰/۸۶**	-۱۱/۱۲**
درصد جمعیت شهرنشین	-۱۳/۱۰**	-۱۶/۵۲**	-۱۵/۱۲**	-۵/۶۲**
لگاریتم نرخ ارز	-۷/۸۵**	-۹/۹۲**	-۷/۷۹**	-۴/۱۲**

**معنی داری در سطح یک درصد

بر اساس ماهیت داده‌ها و برای تشخیص تخمین مدل‌ها به صورت داده‌های ادغام شده یا داده‌های تابلویی، از آزمون F لیمر استفاده می‌شود. فرض صفر این آزمون تخمین مدل به صورت ادغام شده است. لذا در صورتی که مقدار آماره F محاسبه شده از مقدار F جدول بزرگ‌تر باشد، فرضیه صفر رد شده و مدل به صورت داده‌های تابلویی برآورد می‌گردد. نتایج گزارش شده در جداول ۴ و ۶ برای آزمون F لیمر در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته نشان می‌دهد آماره F لیمر به دست آمده در سطح معناداری ۱ درصد به لحاظ آماری معنادار بوده و نشان می‌دهد که فرض صفر رد شده و مدل‌ها برای این دو گروه کشوری باید به صورت داده‌های تابلویی برآورد گردد. گام دوم تعیین روش تخمینی در پانل دیتاست که از دو روش اثرات ثابت و اثرات تصادفی کدام یک مناسب است. بدین منظور از آزمون هاسمن^۱ استفاده می‌شود. در آزمون هاسمن فرض صفر در نظر می‌گیرد که بین جز اخلاص معادله و متغیرهای توضیحی هیچ ارتباطی وجود ندارد و در واقع مستقل از یکدیگر می‌باشند و فرض مقابل وجود همبستگی بین جز اخلاص و متغیرهای توضیحی را در نظر دارد. آماره آزمون هاسمن برای گروه کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته به ترتیب در جداول ۴ و ۶ نشان از معناداری آن در سطح معناداری ۱ درصد و رد فرض صفر دارد. این نتایج بدین معنی است که روش برآورد اثرات تصادفی رد شده و مدل‌های نهایی برای هر دو گروه کشوری باید با روش اثرات ثابت برآورد شود.

در جدول (۳) آماره جاک. برا برای متغیر تعداد گردشگران کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال نیست. این مسئله بیانگر عدم تضمین توزیع نرمال جزء اخلاص الگوها دارد و حاکی از آن است که

1. Hausman

احتمال به دست آمدن نتایج گمراه کننده در برآورد الگوی کلاسیک پانل وجود دارد. بدین منظور از روش پانل کوانتیل نیز برای برآورد و تفسیر نتایج استفاده می گردد.

جدول ۳. آماره جاک برای تعداد گردشگران کشورهای درحال توسعه و توسعه یافته

آماره جاک-برا	احتمال آماره جاک-برا
تقاضای گردشگری در کشورهای درحال توسعه	۸/۰۷
تقاضای گردشگری در کشورهای توسعه یافته	۲۰/۱۷
	۰/۰۱
	۰/۰۰۰

بر طبق پایه های نظری و الگوی تصریح شده، نتایج حاصل از برآورد مدل برای کشورهای درحال توسعه در جدول ۴ گزارش شده است. از آنجا که همه متغیرهای مدل به جز شاخص فساد از نوع لگاریتمی، رشد یا نسبت هستند، ضرایب حاصله کشش ها را نشان می دهند. بر طبق نتایج حاصل از برآورد مدل با استفاده از روش اثرات ثابت متغیرهای لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، لگاریتم تجارت، لگاریتم جمعیت و نرخ ارز دارای اثر مثبت و معنی داری بر تقاضای گردشگری در کشورهای درحال توسعه هستند. همچنین تخمین مدل با روش پانل کوانتیل حاکی است متغیرهای لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، لگاریتم حجم تجارت، لگاریتم جمعیت در کوانتیل های ۱۰، ۲۵، ۵۰، ۷۵ و ۹۰ و متغیر نرخ ارز در کوانتیل های ۵۰ و ۷۵ اثر مثبت و معنی داری بر تقاضای گردشگری در کشورهای درحال توسعه دارند. ضریب متغیر لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه از کوانتیل ۱۰ تا کوانتیل ۹۰ روندی کاهشی داشته که نشان می دهد تقاضای گردشگری در کوانتیل های بالا از تولید ناخالص داخلی سرانه تأثیرپذیری کمتری دارد. به طوری که در کوانتیل ۱۰ (سطوح پایین درآمد سرانه)، با افزایش یک درصدی تولید ناخالص داخلی، تقاضای گردشگری ۱/۶۶ درصد و در کوانتیل ۹۰ (سطوح بالای درآمد سرانه)، ۱/۵۴ درصد افزایش می یابد. همچنین ضریب متغیر لگاریتم حجم تجارت کشورها مثبت و به لحاظ آماری معنی دار است که نشان می دهد با افزایش میزان درجه باز بودن تجاری کشورها و گسترش تعاملات بین المللی آنها، بر میزان ورود گردشگران به کشورها افزوده می شود. بطوریکه در کوانتیل های ۱۰ تا ۷۵، با افزایش یک درصدی حجم تجارت، تقاضای گردشگری ۰/۴ درصد و در کوانتیل ۹۰، ۰/۳ درصد افزایش می یابد. به عبارتی هرچه قدر میزان حجم تجارت یک کشور در سطح بالاتری قرار می گیرد، تأثیرگذاری این متغیر بر جذب گردشگر کاهش می یابد. متغیر نرخ ارز نیز دارای ضریب مثبت و معنادار است که نشان می دهد با افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول داخلی کشورها، قیمت کالاها و خدمات گردشگری کشور میزبان برای مسافران خارجی ارزان تر شده و همین امر موجب ترغیب گردشگران خارجی برای مسافرت به آن کشورها می گردد. به طور مثال در کوانتیل ۵۰، با افزایش یک درصدی نرخ ارز، تقاضای گردشگری ۰/۵ درصد افزایش می یابد. همچنین نتیجه حاصل از برآورد نشان می دهد شاخص ادراک فساد، در این برآورد به لحاظ آماری معنی دار نبوده که عنوان می کند گردشگران ورودی به کشورهای درحال توسعه بیشتر به جنبه های تفریحی و توریستی سفر خود توجه داشته و میزان ادراک فساد چندان بر جذب گردشگر در آن کشورها مؤثر واقع نشده است. لگاریتم جمعیت در تمام کوانتیل معنی دار و دارای ضریب مثبت است که نشان می دهد با افزایش یک درصدی جمعیت در کوانتیل های موردنظر به ترتیب ۱/۶۳، ۱/۶۲، ۱/۶۰، ۱/۵۹ و

۱/۵۷ درصد افزایش تقاضای گردشگری رخ خواهد داد. به عبارتی کشورهای با جمعیت بالاتر جذب گردشگر بالاتری خواهند داشت. در رابطه با این متغیر مطالعات گذشته بیان کرده‌اند که با افزایش جمعیت نیروی کار در دسترس برای این بخش افزایش می‌یابد و می‌توان با امکانات بیشتری خدمات گردشگری را ارائه کرد.

جدول ۴. نتایج حاصل از برآورد مدل برای کشورهای در حال توسعه

متغیر	Fe	کوانتیل				
		۹۰	۷۵	۵۰	۲۵	۱۰
شاخص ادراک فساد	-۰/۰۱	-۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۱	-۰/۰۲	-۰/۰۲
لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه	۱/۶۰***	۱/۶۶***	۱/۶۴***	۱/۶۰***	۱/۵۷***	۱/۵۴***
لگاریتم حجم تجارت	۰/۴***	۰/۴***	۰/۴***	۰/۴***	۰/۴***	۰/۳***
رشد اقتصادی	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۴	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۲
لگاریتم جمعیت	۱/۶۰***	۱/۶۳***	۱/۶۲***	۱/۶۰***	۱/۵۹***	۱/۵۷***
درصد جمعیت شهرنشین	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۲	-۰/۰۰۲	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۰۸	-۰/۰۰۰۳
لگاریتم نرخ ارز	۰/۰۵**	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۵*	۰/۰۷**	۰/۰۹
Cons	-۲۶/۱۳***	آزمون F لیمر	۱۹۵/۷***	آزمون هاسمن	۲۵۶۵/۶۵**	

***، ** و * به ترتیب معنی داری در سطح یک درصد، پنج درصد و ده درصد

جدول ۵. آزمون والد برای برابری ضرایب در کشورهای در حال توسعه

متغیر	۱۰-۵۰	۲۵-۵۰	۵۰-۷۵	۵۰-۹۰
شاخص ادراک فساد	۰/۴۲	۰/۷۱	۰/۸۹	۰/۶۷
لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
لگاریتم حجم تجارت	۰/۲۹	۰/۰۲	۰/۰۸	۰/۰۰
رشد اقتصادی	۰/۸۷	۰/۴۵	۰/۷۶	۰/۴۵
لگاریتم جمعیت	۰/۰۶	۰/۰۰	۰/۲۰	۰/۵۸
درصد جمعیت شهرنشین	۰/۴۶	۰/۴۸	۰/۵۸	۰/۴۵
لگاریتم نرخ ارز	۰/۰۱	۰/۰۷	۰/۳۸	۰/۰۰

مقادیر جدول ۵، احتمال آماره مربوط به آزمون والد را گزارش می‌کند. آزمون والد به مقایسه ضرایب متغیرها در کوانتیل‌های مختلف با ضریب همان متغیر در کوانتیل ۵۰ می‌پردازد. احتمالات گزارش شده مربوط به آماره والد برای متغیر لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه نشان می‌دهد تأثیر این متغیر در کوانتیل‌های ۱۰، ۲۵، ۷۵ و ۹۰ با کوانتیل ۵۰ متفاوت است. به تعبیری این متغیر در کوانتیل‌های مختلف میزان تأثیرگذاری متفاوتی بر تقاضای گردشگری در کشورهای در حال توسعه داشته که این اثرگذاری متفاوت در کوانتیل‌های مختلف به اثر ناهمگنی تعبیر شده است. همچنین نتیجه

آزمون والد حاکی است، تأثیر متغیر حجم تجارت در کوانتیل های ۲۵، ۷۵ و ۹۰ متفاوت از کوانتیل ۵۰ است و اثر ناهمگنی بر تقاضای گردشگری در مقایسه با کوانتیل ۵۰ دارد. احتمالات به دست آمده برای آزمون والد برای متغیر لگاریتم جمعیت در کوانتیل های ۱۰ و ۲۵ نشان می دهد این متغیر در این کوانتیل ها نسبت به کوانتیل ۵۰ تأثیر متفاوت و ناهمگنی بر تقاضای گردشگری دارد. نتایج آزمون والد برای متغیر نرخ ارز نیز نشان می دهد این متغیر تأثیرات متفاوتی در کوانتیل های ۱۰، ۲۵ و ۹۰ نسبت به اثر کوانتیل ۵۰ بر تقاضای گردشگری دارد و از این رو اثر آن در کوانتیل های مختلف یکسان نبوده و اثری ناهمگن خوانده می شود. نتیجه آزمون والد برای متغیرهای ادراک فساد، رشد اقتصادی و درصد جمعیت شهرنشین معنی دار گزارش نشده است.

جدول ۶. نتایج حاصل از برآورد مدل برای کشورهای توسعه یافته

متغیر	Fe	کوانتیل				
		۱۰	۲۵	۵۰	۷۵	۹۰
شاخص ادراک فساد	۰/۰۳***	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۳**	۰/۰۴**	۰/۰۵**
لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه	۰/۸۶***	۱/۱۳***	۱/۰۳***	۰/۸۹***	۰/۷۰***	۰/۵۶**
لگاریتم حجم تجارت	-۰/۰۰۰۲	۰/۰۰۰۱	-۰/۰۰۰۰۳	-۰/۰۰۰۲	-۰/۰۰۰۴	-۰/۰۰۰۶
رشد اقتصادی	۰/۰۰۰۸	-۰/۰۰۰۵	-۰/۰۰۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۰۷
لگاریتم جمعیت	۱/۳۰***	۱/۰۴**	۱/۱۴***	۱/۲۷***	۱/۴۶***	۱/۵۹***
درصد جمعیت شهرنشین	۰/۰۴***	۰/۰۳۵***	۰/۰۳۸***	۰/۰۴۲***	۰/۰۴۷**	۰/۰۵۰***
لگاریتم نرخ ارز	۰/۲۸***	۰/۱۷۸	۰/۲۲**	۰/۲۷***	۰/۳۵۷***	۰/۴۱***
Cons	-۱۸/۳۱***	آزمون F لیمر	۲۵۷/۹۱***	آزمون هاسمن	۶۳۳/۹۵***	

***، ** و * به ترتیب معنی داری در سطح یک درصد، پنج درصد و ده درصد را نشان می دهد.

بررسی رابطه ادراک فساد و گردشگری برای کشورهای توسعه یافته نشان داد که افزایش یک واحدی شاخص ادراک فساد باعث افزایش تقاضای گردشگری به میزان ۳ درصد با استفاده از روش اثرات ثابت می شود. همچنین با روش پانل کوانتیل متغیر ادراک فساد اثر مثبت و معنی دار بر تقاضای گردشگری در کوانتیل های ۵۰، ۷۵ و ۹۰ دارد. همان طور که در جدول فوق مشاهده می شود، این متغیر دارای ضرایب نسبتاً بزرگی در برابر متغیرهای حجم تجارت و رشد اقتصادی و ضرایب کوچک تر نسبت به متغیر درآمد سرانه واقعی، جمعیت و نرخ ارز است. در واقع کاهش سطح فساد باعث تأثیر مثبت بر میزان جذب گردشگر در کشورهای توسعه یافته می شود. در خصوص اثر مثبت این متغیر بر تقاضای گردشگری چنین بیان می شود که گردشگران در سفر خود مایل به پرداخت هزینه های اضافی به صورت هزینه های مستقیم و یا غیرمستقیم نیستند. همچنین متغیرهای لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، جمعیت، جمعیت شهرنشین و نرخ ارز تأثیر مثبتی بر جریان گردشگران در این گروه از کشورها دارند. ضریب متغیر لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه از کوانتیل ۱۰ تا کوانتیل ۹۰ روندی کاهشی داشته که نشان می دهد تولید ناخالص داخلی سرانه در کوانتیل های بالا بر تقاضای گردشگری تأثیرگذاری

پایین تری دارد. به طور مثال افزایش یک درصدی این متغیر در کوانتیل ۱۰ باعث افزایش ۱/۱۳ درصدی تقاضای گردشگری می شود، در حالی که در کوانتیل ۹۰ باعث افزایش ۰/۵۶ درصدی می شود. همچنین بررسی ضریب متغیرهای لگاریتم جمعیت، جمعیت شهرنشین و نرخ ارز از کوانتیل ۱۰ تا کوانتیل ۹۰ روندی صعودی را نشان می دهد که بیانگر آن است که در کوانتیل های بالاتر این متغیرها تأثیرگذاری بیشتری بر تقاضای گردشگری در کشورهای توسعه یافته داشته اند. همچنان که ذکر شد با افزایش نرخ ارز در این کشورها خدمات گردشگری برای افراد و گردشگران ورودی به این کشورهای میزبان ارزان تر شده و به این سبب تأثیر مثبتی بر جریان ورودی مسافران خارجی دارد. به طور دقیق تر افزایش یک درصدی جمعیت در کوانتیل ۱۰ باعث افزایش تقاضا گردشگری به میزان ۱/۰۴ درصد و در کوانتیل ۹۰ باعث افزایش ۱/۵۹ درصدی می شود. افزایش یک درصدی نرخ ارز در کوانتیل ۲۵، تأثیر ۰/۲۲ درصدی و در کوانتیل ۹۰، تأثیر ۰/۴۱ درصدی بر تقاضای گردشگری دارد. افزایش یک درصدی جمعیت شهرنشین در هر کوانتیل های موردنظر باعث افزایش تقاضای گردشگری به میزان ۰/۳۵، ۰/۳۸، ۰/۴۲، ۰/۴۷ و ۰/۵۰ درصد می شود. علت این موضوع افزایش نیروی کار در دسترس برای ارائه خدمات گردشگری است.

جدول ۷. آزمون والد برای برابری ضرایب در کشورهای توسعه یافته

متغیر	۱۰-۵۰	۲۵-۵۰	۵۰-۷۵	۵۰-۹۰
شاخص ادراک فساد	۰/۰۰	۰/۰۷	۰/۹۲	۰/۸۶
لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه	۰/۰۱	۰/۵۷	۰/۴۴	۰/۰۷
لگاریتم حجم تجارت	۰/۵۸	۰/۴۹	۰/۸۷	۰/۳۲
رشد اقتصادی	۰/۶۰	۰/۶۳	۰/۵۷	۰/۴۹
لگاریتم جمعیت	۰/۰۰	۰/۰۷	۰/۵۸	۰/۰۳
درصد جمعیت شهرنشین	۰/۰۰	۰/۱۴	۰/۰۰	۰/۰۳
لگاریتم نرخ ارز	۰/۰۳	۰/۳۸	۰/۰۸	۰/۰۲

احتمال مربوط به آماره های آزمون والد کشورهای توسعه یافته در جدول ۷ گزارش شده اند. نتایج به دست آمده از آزمون والد نشان می دهد تأثیر متغیر ادراک فساد و میزان اثر آن بر تقاضای گردشگری در کوانتیل های ۱۰ و ۲۵ متفاوت از کوانتیل ۵۰ است. این نتیجه نشان می دهد اثرگذاری متغیر ادراک فساد در کوانتیل های مختلف نسبت به کوانتیل ۵۰ متفاوت است که نشان از ناهمگنی اثرگذاری این متغیر بر تقاضای گردشگری در کوانتیل های مختلف است. همچنین احتمالات گزارش شده مربوط به آماره والد برای متغیر لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه نشانگر آن است که تأثیر این متغیر در کوانتیل های ۱۰ و ۹۰ با کوانتیل ۵۰ متفاوت است. به تعبیری این متغیر در کوانتیل های مختلف تأثیرگذاری متفاوتی بر تقاضای گردشگری داشته و ناهمگنی اثرگذاری آن بر تقاضای گردشگری در کوانتیل های مختلف دیده می شود. احتمالات به دست آمده برای آزمون والد متغیر لگاریتم جمعیت در کوانتیل های ۱۰، ۲۵ و ۹۰ نشان می دهد این متغیر در این کوانتیل ها نسبت به کوانتیل ۵۰ تأثیر متفاوت و ناهمگنی بر تقاضای گردشگری دارد. همچنین نتیجه آزمون والد حاکی است، تأثیر متغیر درصد جمعیت شهرنشین در کوانتیل های ۱۰، ۲۵ و ۹۰ متفاوت از کوانتیل ۵۰ بوده و اثر ناهمگنی بر تقاضای گردشگری

در مقایسه با کوانتیل ۵۰ دارد. به علاوه نتایج آزمون والد برای متغیر نرخ ارز نشان می‌دهد این متغیر تأثیرات متفاوتی در کوانتیل‌های ۱۰، ۷۵ و ۹۰ نسبت به اثر کوانتیل ۵۰ بر تقاضای گردشگری دارد. نتیجه این آزمون برای سایر متغیرها معنی‌دار گزارش نشده است.

بررسی نتایج حاصل از برآورد مدل به روش کوانتیل برای هر دو گروه کشورهای درحال توسعه و توسعه‌یافته نشان می‌دهد ضرایب و معنی‌داری به دست آمده برای متغیرهای توضیحی به این روش و در کوانتیل‌های مختلف یکسان نیستند. این مسئله ما را به این نتیجه رهنمون می‌سازد که متغیرهای توضیحی در کوانتیل‌های مختلف دارای اثرگذاری متفاوت هستند و از این رو برآورد مدل با روش کوانتیل در کنار برآوردهای سنتی برای جلوگیری از خطا در تفسیر نتایج می‌تواند مناسب باشد.

۵- نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها سیاستی

صنعت گردشگری، با توجه به اثرات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آن، به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای توسعه همه‌جانبه در کشورها مطرح شده است. از این رو هدف این مقاله ارائه توضیحی جدید برای نتایج تجربی در خصوص رابطه فساد و گردشگری در کشورهای درحال توسعه و توسعه‌یافته و اثرات ناهمگن عواملی مهم بر تقاضای گردشگری با استفاده از روش پانل کوانتیل است. بدین منظور از داده‌های ۶۶ کشور، در قالب دو گروه کشورهای درحال توسعه و توسعه‌یافته در بازه زمانی ۲۰۲۲-۱۹۹۵ استفاده شد.

نتایج حاصل از مطالعه نشان می‌دهد متغیر ادراک فساد در کشورهای درحال توسعه اثر معنی‌داری بر تقاضای گردشگری نداشته اما این متغیر در کشورهای توسعه‌یافته یکی از متغیرهای مهم اثرگذار بر جذب گردشگر است. در خصوص عدم معنی‌داری متغیر ادراک فساد در گروه کشورهای درحال توسعه این علت ذکر می‌شود که گردشگران در این کشورها بیشتر به جنبه‌های تفریحی سفر خود توجه داشته و از این رو این متغیر معنادار نیست؛ اما در کشورهای توسعه‌یافته به واسطه وجود سامانه‌های دقیق و شفاف در حوزه‌های مختلف جهت جلوگیری از فساد، گردشگران در این کشورها حاضر به پرداخت هزینه‌های اضافی برای سفر خود نیستند. عدم معنی‌داری متغیر ادراک فساد برای گروه کشورهای درحال توسعه همسو با نتایج مطالعاتی همچون یاپ و ساها (۲۰۱۳) و سانتانا، گالگو و همکاران (۲۰۱۶) بوده و معنی‌داری این متغیر در برآوردهای گروه کشورهای توسعه‌یافته نیز با نتایج مطالعات داس و دیرینزو (۲۰۱۰)، لاو و هزاری (۲۰۱۱) و پاپراو (۲۰۱۵) مطابقت دارد. همچنین متغیر لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، جمعیت و نرخ ارز از دیگر متغیرهای اثرگذار بر تقاضای گردشگری در هر دو گروه کشوری بودند. در کشورهای درحال توسعه علاوه بر متغیرهای مذکور حجم تجارت به عنوان یکی دیگر از متغیرهایی بوده که بر جذب گردشگر در این کشورها اثر داشته و در کشورهای توسعه‌یافته نیز درصد جمعیت شهرنشین از دیگر متغیرهای مؤثر بر تقاضای گردشگری بوده است. این نتایج با نتایج مطالعات پاپراو (۲۰۱۵)، فلیجی و جعفرزاده (۱۳۹۰)، نظری و همکاران (۱۳۹۶) و زورکی و اولیایی نسب (۱۳۹۶) همخوانی دارد.

یافته‌های حاصل از مقاله در ارائه برخی از توصیه‌های سیاستی می‌تواند کمک‌کننده باشد. نتایج مطالعه حاکی است که کشورها با توجه به شرایط خاص خود بهتر است سیاست‌های گردشگری را اعمال نمایند و بعید است سیاست‌های گردشگری به‌طور یکسان در کشورهایی با سطوح تقاضای مختلف بتوانند موفق عمل نمایند. به‌عنوان نمونه متغیر ادراک فساد تأثیر مثبتی فقط بر تقاضای گردشگری در گروه کشوری توسعه‌یافته دارد و با حرکت به سمت کوانتیل‌های بالاتر بر میزان اثرگذاری این متغیر افزوده می‌شود. بدین معنی که گردشگران تمایل به بازدید و سفر به کشورهایی دارند که میزان فساد در آن‌ها کمتر بوده و آن‌ها متحمل هزینه‌های اضافی در سفر خود نباشند. از این‌رو کشورها به‌منظور کاهش سطح فساد در جامعه و تأثیری که در چهره سیاسی و اجتماعی و جذب گردشگر دارد، باید کوشا باشند؛ اما در کشورهای در حال توسعه این شاخص تأثیر معنی‌داری بر تقاضای گردشگری این کشورها ندارد و یا متغیرهای حجم تجارت و درصد جمعیت شهرنشین که در گروه‌های مختلف مثبت و معنی‌دار بودند؛ بنابراین در برنامه‌ریزی و پیش‌بینی تقاضای گردشگری کشورها برای تأمین زیرساخت‌ها نظیر هتل، رستوران و امکانات ارتباطی باید با لحاظ شرایط و ویژگی‌های خود عمل کنند. با توجه به پیش‌بینی افزایش شهرنشینی کشور در آینده و به‌تبع آن افزایش تقاضای گردشگری، ایران باید پیش‌بینی مناسبی در زمینه ایجاد بسترها و زیرساخت‌های توسعه گردشگری و به‌کارگیری ظرفیت‌های آتی گردشگری داشته باشد. با توجه به معناداری متغیر تولید ناخالص داخلی سرانه و درآمد سرانه بر میزان تقاضای گردشگری در هر دو گروه کشوری، یافته‌ها نشان می‌دهد که درآمد تأثیر معنی‌دار اما متفاوتی بر تقاضای گردشگری از طریق مقادیر متفاوت در کوانتیل‌های گردشگری مختلف دارد. با توجه به ضرایب بیشتر این متغیر در کوانتیل‌های پایین‌تر نسبت به کوانتیل‌های بالا، قدرت این رابطه در سطوح پایین تقاضا بیشتر است. بر این اساس، سیاست‌گذاران باید توجه داشته باشند از آنجا که افزایش درآمد مردم می‌تواند باعث افزایش تقاضای گردشگری، به‌ویژه برای کشورهایی با کمترین تقاضای گردشگری شود، این متغیر می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مهم برای سیاست‌گذاری باشد. از طرف دیگر با توجه به بزرگ‌تر بودن ضرایب درآمد سرانه در کشورهای در حال توسعه نسبت به کشورهای توسعه‌یافته می‌توان گفت که افزایش درآمد و رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه بیشتر می‌تواند به توسعه صنعت گردشگری کمک کند.

با توجه به تأثیر مثبت و معنی‌دار درآمد سرانه می‌توان گفت که برای توسعه گردشگری به رشد اقتصادی بالا نیاز است، بنابراین رفع تحریم‌ها و رونق تولید ملی می‌تواند به‌طور غیرمستقیم به افزایش تقاضای گردشگری کمک کند. همچنین با توجه به معنی‌داری متغیر حجم تجارت در برآورد مربوط به گروه کشورهای در حال توسعه پیشنهاد می‌گردد آزادسازی بیشتر به‌منظور ورود گردشگران به این کشورها فراهم آید. درواقع با افزایش حجم تجارت، کشورها فقط کالا مبادله نمی‌کنند بلکه با فرهنگ همدیگر آشنا می‌شوند، به‌طور مثال ایران با صادرات فرش درواقع فرهنگ و جذابیت‌های گردشگری خود را معرفی می‌کند و این موجب افزایش تقاضای گردشگری و ورود به گردشگران بیشتر می‌شود. همچنین آزادسازی تجاری راهی برای برقراری روابط حسنه بین کشورها و گسترش روابط اقتصادی-اجتماعی

است که به توسعه گردشگری کمک می‌کند؛ بنابراین ایران باید با تلاش برای رفع تحریم‌های ظالمانه و رفع مشکلات مبادله مالی به دنبال افزایش حجم صادرات و واردات خود باشد.

منابع

منابع داخلی

- اربابیان، ش.، رفعت، ب.، اشرفیان‌پور، م. (۱۳۹۲). بررسی رابطه توریسم بین‌الملل و رشد اقتصادی (مطالعه موردی: کشورهای منتخب عضو سازمان اجلاس اسلامی). فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، ۴(۱۳)، ۹۷-۱۱۶.
- ترکی، ل.، نو شادی، ا.، رضایی، ا. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر شاخص قیمت سهام بر نرخ ارز در بازارهای کشورهای منتخب عضو گروه D-8: رهیافت رگرسیون کوانتیل. فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق)، دوره ۱۳، شماره ۲، ۱۹-۱.
- راسخی، س.، کریمی پتانلار، س.، حسینی، س. (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر تراکم گردشگری در کشورهای در حال توسعه منتخب. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۳۰(۸)، ۶۹-۸۶.
- زورکی، ش.، اولیایی نسب، م. (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر رشد گردشگری با تأکید بر رقابت‌پذیری مقصد کاربردی از روش داده‌های تابلویی پویا و تخمین‌زن GMM-Sys. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۶(۲۳)، ۷۷-۱۰۴.
- فلجی، ن.، جعفر زاده، ب. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر توریسم: تلفیق روش‌های اقتصادسنجی و سیستم دینامیکی. علوم اقتصادی، ۴(۱۴)، ۵۳-۹۰.
- فقه مجیدی، ع. (۱۴۰۲). نقش تجارت بر تاب‌آوری اقتصاد ایران: رهیافت رگرسیون با وقفه‌های توزیعی غیرخطی NARDL. مجلس و اقتصاد، ۱(۱)، ۱۰۵-۱۲۸.
- کریم زاده، س.، قبادی، س.، فرودستان، ن. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر تقاضای گردشگری بین‌المللی ایران: رهیافت خود توضیح با گسترده (ARDL). فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری، ۸(۲۳)، ۱۳۱-۱۵۴.
- متفکر آزاد، م.، ع.، فشاری، م. (۱۳۹۲). بررسی رابطه علی بین شاخص ادراک فساد اداری و شاخص فقر انسانی در کشورهای منطقه MENA. فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه‌ریزی و بودجه، ۱۸(۲)، ۲۳-۳۸.
- محمدی، ح.، کرباسی، ع.، تعالی‌مقدم، آ. (۱۳۹۲). اقتصادسنجی کاربردی: رهیافتی مدرن با استفاده از Microfit و eviews. انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد. چاپ اول.
- مروت، ح.، سالم، ع.، خادم نعمت‌اللهی، م. (۱۳۹۷). شناسایی عوامل مؤثر بر تقاضای گردشگری خارجی. پژوهشنامه اقتصادی، ۱۸(۶۹)، ۲۷۵-۳۰۶.
- مهرگان، ن.، اشرف‌زاده، ح. (۱۳۸۹). اقتصادسنجی پانل دیتا، موسسه تحقیقات تعاون دانشگاه تهران.
- نظری، م.، اسفیدانی، م.، طباطبایی، س. (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل مؤثر بر جذب گردشگران بین‌المللی با استفاده از مدل جاذبه. تحقیقات اقتصادی، ۵۲(۱)، ۲۱۵-۲۴۳.
- یوسف زاده چوسری، م.، راخداپور، ا. (۱۴۰۲). شناسایی و استخراج مؤلفه‌ها و کارکردهای گردشگری آموزشی. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۱۲(۴۶)، ۹۳-۱۱۸.

منابع خارجی

- Achmad, F, Septiningrum, L, Prambudia, Y, Rumanti, A. A, & Wiratmadja, I. I. (2024). Tourism Industry Development Model through Support System Facilities, Stakeholder Participation, and Environmental Dynamism: Dealing with Post-Pandemic Covid-19 Approach. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 15(1).
- Aidt, T. S. (2003). Economic analysis of corruption: a survey. *The Economic Journal*, 113(491), F632-F652.
- Alexander, M, Harding, M, & Lamarche, C. (2011). Quantile regression for time-series-cross-section data. *International Journal of Statistics and Management System*, 6(1-2), 47-72.
- Balli, F, Balli, H. O, & Louis, R. J. (2016). The impacts of immigrants and institutions on bilateral tourism flows. *Tourism Management*, 52, 221-229.
- Bao, Y, Lee, T. H, & Saltoglu, B. (2006). Evaluating predictive performance of value-at-risk models in emerging markets: a reality check. *Journal of forecasting*, 25(2), 101-128.
- Bicchieri, C, & Duffy, J. (1997). Corruption cycles. *Political Studies*, 45(3), 477-495.
- Butcher, G, Fairweather, J. R, & Simmons, D. G. (2003). *The economic impact of tourism on Christchurch city and Akaroa Township*.
- Campos, J. E, Lien, D, & Pradhan, S. (1999). The impact of corruption on investment: Predictability matters. *World development*, 27(6), 1059-1067.
- Chen, Z, & Haynes, K. E. (2015). Impact of high-speed rail on international tourism demand in China. *Applied Economics Letters*, 22(1), 57-60.
- Cheng, K. M. (2012). Tourism demand in Hong Kong: Income, prices, and visa restrictions. *Current Issues in Tourism*, 15(3), 167-181.
- Cothran, D. A, & Cothran, C. C. (1998). Promise or political risk for Mexican tourism. *Annals of Tourism Research*, 25(2), 477-497.
- Das, J, & Dirienzo, C. (2010). Tourism competitiveness and corruption: A cross-country analysis. *Tourism economics*, 16(3), 477-492.
- Demir, E, & Gozgor, G. (2017). What about relative corruption? The impact of the relative corruption on the inbound tourism to Turkey. *International Journal of Tourism Research*, 19(3), 358-366.
- Dreher, A, & Gassebner, M. (2013). Greasing the wheels? The impact of regulations and corruption on firm entry. *Public Choice*, 155(3-4), 413-432.
- Duffy, R. (2000). Shadow players: Ecotourism development, corruption and state politics in Belize. *Third World Quarterly*, 21(3), 549-565.
- Federica, Demaria and Franco Chiara and Solferino Nazaria (2015). Corruption and innovation: the mediating role of trade, UMR MOISA Montpellier (France) & University of Calabria – Department of Economics, *Statistics and Financial Sciences*, PP.1-22.
- Ghaderi, Z, Saboori, B, & Khoshkam, M. (2017). Does security matter in tourism demand. *Current Issues in Tourism*, 20(6), 552-565.
- Henderson, J. C. (2003). The politics of tourism in Myanmar. *Current Issues in tourism*, 6(2), 97-118.
- Hsiao, C. 2003, *Analysis of Panel Data, Second Edition*, Cambridge University Press.
- Khan, N, Hassan, A. U, Fahad, S, & Naushad, M. (2020). *Factors affecting tourism industry and its impacts on global economy of the world*. Available at SSRN 3559353.
- Koenker, R. (2004). Quantile regression for longitudinal data. *Journal of Multivariate Analysis*, 91(1), 74-89.
- Koenker, R. (2005). *Quantile regression (No. 38)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Koenker, R, & Bassett, G. (1978). *Regression quantiles*. *Econometrika*, 46, 33-50. Mathematical Reviews (MathSciNet): MR474644 Digital Object Identifier: doi, 10, 1913643.
- Koenker, R, & Hallock, K. F. (2001). Quantile regression. *Journal of economic perspectives*, 15(4), 143-156.
- Lamarche, C. (2010). Robust penalized quantile regression estimation for panel data. *Journal of Econometrics*, 157(2), 396-408.
- Lau, T. S. C, & Hazari, B. R. (2011). Corruption and tourism. In tourism, trade and welfare: Theoretical and empirical issues. In B. R. Hazari & A. R. Hoshmand (Eds.), *Corruption and Tourism* (Vol. 10, pp. 159-170). New York, NY: Nova Science.
- Li, H, Park, S. Y, & Seo, J. H. (2011). Quantile elasticity of international tourism demand for South Korea using the quantile autoregressive distributed lag model. *Tourism Economics*, 17(5), 997-1015.
- Lv, Z, & Xu, T. (2017). A panel data quantile regression analysis of the impact of corruption on tourism. *Current Issues in Tourism*, 20(6), 603-616.

- Marin, D. (1992). Is the export-led growth hypothesis valid for industrialized countries. *Review of Economics & Statistics*, (4), 678-688.
- Méon, P. G, & Sekkat, K. (2005). Does corruption grease or sand the wheels of growth. *Public choice*, 122(1-2), 69-97.
- Moore, W. R. (2010). The impact of climate change on Caribbean tourism demand. *Current Issues in Tourism*, 13(5), 495-505.
- Poprawe, M. (2015). A panel data analysis of the effect of corruption on tourism. *Applied Economics*, 47(23), 2399-2412.
- Rejeb, A. B, & Arfaoui, M. (2016). Financial market interdependencies: A quantile regression analysis of volatility spillover. *Research in International Business and Finance*, 36, 140-157.
- Rose-Ackerman, S. (1999) *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reforms*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Saha, S, & Yap, G. (2015). Corruption and tourism: An empirical investigation in a non-linear framework. *International Journal of Tourism Research*, 17(3), 272-281.
- Santana-Gallego, M, RossellÀ-Nadal, J, & Fourie, J. (2016). The effects of terrorism, crime and corruption on tourism. *Economic Research Southern Africa (ERSA)*, 595, 1-28.
- Tang, C. F. (2018). The impacts of governance and institutions on inbound tourism demand: evidence from a dynamic panel data study. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(10), 1000-1007.
- Tosun, C, & Timothy, D. J. (2001). Shortcomings in planning approaches to tourism development in developing countries: the case of Turkey. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 13(7), 352-359.
- United Nations World Tourism Organization (2013). *Annual report*, UNWTO, Madrid.
- Xu, C, Yang, Y, Dossou, T. A. M, Berhe, M. W, & Ndomandji Kambaye, E. (2023). Does corruption undermine tourism development in Africa. *Current Issues in Tourism*, 26(11), 1779-1796.
- Yap, G, & Saha, S. (2013). Do political instability, terrorism, and corruption have deterring effects on tourism development even in the presence of UNESCO heritage? A cross-country panel estimate. *Tourism Analysis*, 18(5), 587-599.